

LA XENODOCHIA¹ DE L'ARDIACA OLIBA LLOBATÓ

per Josep M. NOLLA I BRUFAU

RESUM

Uns pocs documents de la segona meitat del segle x esmenten un hospital que va manar fer Oliba Llobató en un emplaçament topogràfic concret. En relació amb això, hi ha nous estudis que permeten valorar la importància real d'una petita *xenodochia* que potser tingué alguna cosa a veure amb les relíquies del *lignum Crucis* que es conservaven a la seu gironina.

Paraules clau: Girona, hospitals, urbanisme, culte de relíquies.

ARCHDEACON OLIBA LLOBATÓ'S XENODOCHIA

ABSTRACT

A small number of documents from the last half of the 10th century mention a hospital built by Oliba Llobató, clearly stating its topographical location. New studies now make it possible to understand the real importance of a small *xenodochia* that may have had something to do with the relics of the *Lignum Crucis* or True Cross that were kept in the cathedral of *Gerunda* (Girona).

Keywords: *Gerunda*, Girona, hospitals, urban planning, cult of relics.

1. Ens apareix així, com un mot femení de la primera declinació, en el document de 995 (Sobrequés *et al.*, 2003, doc. 556, p. 489-490). Normalment, en contextos llatins tardo-antics és un terme neutre de la segona (*xenodochium*).

INTRODUCCIÓ

Un seguit de documents, que s'aniran citant convenientment, ens permeten conèixer la creació i l'existència a Girona d'una *xenodochia* al servei de peregrins, viatgers, pobres i malalts, durant la segona meitat del segle *x*, a les acaballes del domini carolingi. Sorprenentment per a unes dates tan reculades, sabem amb tota seguretat i absoluta precisió on se situava dins del clos murat de la ciutat (Canal *et al.*, 2003, p. 200-206; Amich i Nolla, 2011, p. 95-112; Fuertes i Nolla, en premsa) (figura 1, número 4, i figura 2). En relació amb aquest edifici, la *communis opinio*, sòlidament arrelada, considerarà, fins avui i sense cap fonament ben establert, que hauria estat, a partir d'aquelles dates, l'hospital de la ciutat, que n'hauria substituït un de més antic que hom localitzava genèricament al burg de Sant Feliu (figures 1 i 2), més enllà de Sobreportes (figura 1, número 5), i que més endavant, durant la segona meitat del segle *xii*, hauria estat traslladat al burg de Sant Pere de Galligants, al costat mateix de l'antiga Via Augusta, on hauria romàs amb el nom d'Hospital dels Capellans o, també, Hospital Vell, de la Seu o de Sant Pere (figura 1, número 1), fins a ser desmantellat definitivament al segle *xvii*, quan s'integrà al de Santa Caterina, que acabaria aplegant tots els hospitals urbans d'aquesta capital (en darrera instància, Gironella, 2020, p. 9-76; Puig, 2020, p. 161-218; Fuertes, 2020, p. 137-160). I tanmateix, una anàlisi més subtil de les notícies aplegades, gràcies a novetats preferentment arqueològiques, ens fa veure les coses de tota una altra manera i més d'acord amb una evolució més raonable dels fets (Fuertes i Nolla, en premsa). Aquesta nova proposta prou ben fonamentada situa en un lloc diferent, molt més modest, el paper i la importància, ben minsa, de la *xenodochia* de l'ardiaca Oliba (o Olibà),² un hospital que existí, d'ençà de la segona meitat del segle *x*, a la plataforma alta de la ciutat emmurallada (figura 1, número 4, i figures 2 i 3), molt a prop de la seu de Santa Maria (figura 1, número 3), i de la qual, més enllà del 995, no tenim cap altra notícia.

2. A Sobrequés *et al.*, 2003, doc. núm. 456 i 488, per exemple, se l'anomena Olibà.

HISTÒRIA DE LA INFRAESTRUCTURA

Tres documents d'entre el 979 i el 995 ens parlen d'aquell hospital. En el primer, l'ardiacà Oliba i el seu germà Sunifred donaven a la seu tot el seu alou de Pontós, el rendiment del qual havia de ser esmerçat a la ciutat de Girona, en l'hospici, en auxili de pobres i peregrins: «[...] imperpetuum expendere faciunt in ciuitate Gerunda quicquid Dominus ibidem dederit egestate pauperum uel ospicium peregrinorum» (Marquès, 1993, doc. núm. 58, p. 146-147; Sobrequés *et al.*, 2003, doc. núm. 456, p. 417-418). En el segon, quatre anys posterior (983), el mateix Oliba, dit *Llobató*, donava al prevere Freder, el seu fidel, diversos alous a la vall d'Anglès, en els termes de Ventajol, Verdaguer i Bruguera, per tal que amb les seves rendes tingués cura de l'hospital de peregrins i que, quan morís, passessin a mans de la seu i els seus clergues: «[...] et ipsum hospitium peregrinorum curam exinde semper mittere non dedigneris» (Martí, 1997, doc. núm. 124, p. 156-157; Sobrequés *et al.*, 2003, doc. núm. 488, p. 442-443). Finalment, el 995, ja difunt Oliba, se'n torna a parlar: l'ardiacà Guitart, hereu del càrrec i de les funcions del seu oncle, donà a la seu unes cases de nova construcció al costat mateix del palau del bisbe, exceptuant-ne la *xenodochia* que havia edificat l'oncle feia ben poc: «[...] ipsas meas domos nouiter constructos que ego habeo infra muros de Gerunda ciuitate, iuxta cellarium [...] qui michi aduenit [...] auunculo meo bone memorie quondam Lobatono [...] exceptus ipsa xenodochia que ad pauperum ac peregrinorum hospitia supralibato auunculo meo Lobaton iussit construere et est manifestum». Amb les afrontacions podem assegurar-ne l'emplaçament: «[...] de parte orientis in uia et in platea que pergit ad Gerundella, de meridie, similiter, in uia et in platea predictae ciuitatis qui ambit ea, de occiduo, in casas de Goltredo leuita et Guifredo sacerdote, de circi, in coquina et curte et solaro episcopali» (Marquès, 1993, doc. núm. 68, p. 157-159; Sobrequés *et al.*, 2003, doc. núm. 556, p. 489-490) (figura 3).

Sabem, doncs, que Oliba Llobató, alt jerarca de la seu de Santa Maria, manà construir un hospital per a peregrins i pobres tot associant-hi les rendes de diversos alous escampats pel territori. No ho va fer sol. En el primer pergamí participà de la donació son germà Sunifred, en el segon el seu fidel Freder i en el tercer, quan ja era difunt, se'n feu càrrec son nebot Guitart, també ardiaca de la seu. Sembla que es tractava d'una dèria familiar, un propòsit ben assumit que Llobató i els seus acompliren. Potser

la idea venia del pare (o del seu temps): en l'execució del seu testament, Adalbert, el 958, deixava a la seu un terç dels rendiments del seu alou de Parets d'Empordà: «[...] ipsam tertiam partem [...] in peregrinis et hospitibus et in pauperibus» (Marquès, 1993, doc. núm. 51, p. 135-137; Sobrequès *et al.*, 2003, doc. núm. 329, p. 298-299).³

Podem deduir sense por d'errar que l'hospital era acabat o s'estava acabant de bastir el 979. Entre el 983 i el 995, Oliba hauria finat, havent fet testament a favor del seu nebot Guitart, que el succeí en el càrrec. Aquest, aleshores, donà a la seu unes «domos nouiter constructos» (figura 3, número 6) que se situaven ocupant part d'una illa de cases que cloïa pel costat de tramuntana l'actual placeta dels Lledoners, i remarcà, seguint, suposàriem, la voluntat de l'oncle, que d'aquella donació en quedava exclosa la *xenodochia* (figura 3, número 12). Encara que no s'havia tingut en consideració, és ben clar que ens trobem davant d'un hospital «privat», no d'un hospital de la seu, de l'església de Girona.

LES CARACTERÍSTIQUES DEL LLOC I DE LA FÀBRICA DE L'HOSPITAL DE L'ARDIACA

Darrerament hem treballat en l'estudi arqueològic i arquitectònic de l'antic palau episcopal, ara Museu d'Art de Girona, amb uns resultats excel·lents que permeten dibuixar-ne amb notable precisió l'evolució d'ençà dels últims anys del segle X (de la figura 3, número 1, a la figura 3, número 4) i fins ara mateix.⁴ Aquest treball ha inclòs, evidentment, l'anàlisi del que anomenem *cos meridional* del palau del senyor bisbe —illa de cases on existí l'hospital que ens interessa—, que s'incorporà al casal episcopal en època del bisbe Joan Margarit i Biure (1534-1554) (figura 2). A les dades documentals aplegades sobre aquell sector, hi afegim l'estudi dels vestigis conservats i els resultats d'una excavació ben recent, encara en

3. Convé recordar que Adalbert fou un dels caps de la revolta de Besalú de l'any 957, que significà la mort del comte. Fou desposseït de les seves propietats, però podem constatar que d'alguna manera els seus fills i nets les recuperaren, tal com deixen clar notícies posteriors. S'ha insistit en el paper que tingué Miró Bonfill, germà i successor del comte occit, a l'hora de solucionar un afer delicat entre membres de la noblesa de *Bisuldunum* (Salrach, 1977, p. 158). En darrera instància, però, tot quedava dins del domini de l'Església.
4. Aquest treball, que és a punt d'anar a impremta, ha estat realitzat pels doctors Miquel Àngel Fumanal, Jordi Sagrera i el signant d'aquest treball.

estudi, que vam poder seguir gràcies a l'amabilitat de la seva directora.⁵ Donem un cop d'ull als resultats assolits. Ocupà, el citat cos meridional, una de les *insulae* de la trama fundacional de la ciutat definida per tres carrers (de Llevant, de la Tramuntana i de Ponent) i una plaça (del Migdia). En aquests darrers mil anys, l'aspecte general del lloc ha canviat poc (figura 3). El carrer septentrional desaparegué quan el palau incorporà aquelles construccions que van permetre portar la façana de migdia fins a la placeta (figura 3, número 5), però, si hi parem atenció, és ben visible. Era un vial que anava prenent alçada devers llevant i en el qual, de cop, per salvar una forta elevació de la roca natural, calia fer servir unes escales ben dretes que ocupaven la part més oriental del sector. És la solució mimètica que podem observar, avui mateix, al costat de tramuntana de la plaça dels Lledoners, on calen vint-i-tres graons per connectar la part més alta (actual carrer de Rocabertí) amb la més baixa, on hi ha la gran font baixmedieval (figura 2). Aquest fortíssim desnivell condicionà l'extrem més oriental de l'illa de cases, que fins a les obres manades fer pel bisbe Margarit i Biure degué ser un espai a cel obert, un pati o una *curtis*, difícil d'aprofitar (figura 3, número 11).

Gràcies a la donació de l'any 995, sabem prou bé com era aquella *insula* (figura 3). Hi havia dos habitatges (*casas*) de dos clergues, que ocupaven, entre els dos, un terç de la superfície total a l'extrem occidental, un a tramuntana i l'altre a migdia (figura 3, número 7, i figura 3, número 8). Els altres dos terços corresponien a les *domos* edificades de feia poc (figura 3, número 6), amb el pati de llevant (figura 3, número 11) i la *xenodochia* (figura 3, número 12). Les excavacions mostren reformes i modificacions continuades amb alguns mur antics, difícils de datar, a bastament aprofitats. A la part central del sector meridional, sobre la roca, s'observava un sòl de terra piconada on es conserven indicis prou clars del que podria haver estat un rebost magatzem, un *cellarium*, que podria datar, a partir de diversos indicis, de l'època carolíngia. Damunt, seguint el model estandarditzat dels habitatges d'aquell temps (Nolla, 2022, p. 209-230), hi hauria una estança unitària no gaire gran, una sala amb façana i porta a la plaça. Ocuparia la meitat meridional d'aquells dos terços de l'illa de cases. Al darrere, al nord, les *domos*,⁶ també ben petites, que Guitart donà

5. Àngela González, a la qual donem les gràcies.

6. No fem gaire cas del plural. De vegades no significa altra cosa que un únic casal.

a la seu (figura 3). Per tant, podem fer-nos una idea prou exacta d'aquella infraestructura. Era un petit hospital, com tants d'altres n'hi havia, que servia per complementar, en l'àmbit de la cura de peregrins, pobres i malalts, les tasques del gran hospital de la ciutat, en actiu des de l'entorn del 500 i que s'alçava al burg de Sant Pere, a tocar de la prestigiosa Via Augusta, a poc més de dos-cents metres del conjunt martirial de Sant Fel·liu i de la porta nord del clos urbà (vegeu les oportunes argumentacions a Fuertes i Nolla, en premsa) (figura 1).

MÉS DADES SOBRE EL LLOC

Cal esperar a l'entorn de 1228 per tenir una nova notícia d'aquella *insula*. A redós d'aquella data, una mica abans, el bisbe i el capítol l'havien venut, tota sencera, a Arnau d'Escala, un home molt pròxim, el qual n'acabà fent la seu administrativa i residencial de la Pia Almoïna que ell havia instituït (Marquès, 1984, p. 23-24, fig. 5) (figura 4), funció que continuà exercint fins al 1416, quan, a través d'una permuta, passà a mans del canonge Pere de Darnius. Aquest canvi fou propiciat pels gestors d'aquella institució benèfica amb la voluntat de centralitzar tots els seus serveis i tota la seva activitat en un nou edifici que ocupava (i ocupa), sencer, el costat meridional de l'actual plaça de la Catedral, a l'entorn del forn de la Ruca, on ja es coïa el pa dels beneficiats (sobre aquell procés, vegeu Canal *et al.*, 2006, p. 42-49, fig. 18 a 21). Era una decisió raonable i funcional. En el document d'aquesta permuta es descriu l'edifici de l'actual plaça dels Lledoners, amb diverses cambres, parets sòlides i patis. Marquès, a través d'aquelles indicacions, pogué arribar a la conclusió que compartim, que l'extrem de llevant era una zona no edificada, una mena de pati, amb una orografia molt complicada (figures 2 i 4). Quan Margarit i Biure va necessitar adquirir aquelles construccions per ampliar el palau, va haver d'aconseguir el permís del capítol, que n'era, també, copropietari, l'any 1538 (*Resolucions capitulars*, vol. 7, f. 312v; Marquès, 1984, p. 19). Però amb la incorporació d'allò que fou de Pere de Darnius no n'hi havia prou si volia relligar eficientment els cossos oriental i meridional del palau. Va caldre edificar una sòlida volta longitudinal (nord-sud) que servia per resoldre els problemes del fort desnivell d'aquell sector i aconseguir una plataforma estable a l'alçada del sòl de la sala del Tron del seu palau,

damunt de la qual bastí una nova estança prou gran que s'anomenà *menjador gran*, que portava la frontera d'aquella construcció senyorial fins a la plaça de la Font (ara dels Lledoners) i cosia amb eficàcia el nou cos meridional amb l'oriental. En el text esmentat es diu amb precisió que el capítol concedia al senyor bisbe «llicència per a construir un nou edifici estenent-se en forma de volta envers la font de la plaça» (Marquès, 1984, p. 19)⁷ (figura 4). Aquelles obres i d'altres de posteriors, algunes de contundents, han modificat substancialment les estructures més antigues, que queden molt emmascarades⁸ (figura 2).

EL PAPER DE LA XENODOCHIA O PER QUÈ EN AQUELL LLOC ES BASTÍ AQUELL PETIT HOSPITAL

Som de l'opinió que caldria considerar l'origen d'aquell edifici com una decisió personal, molt meditada, d'Oliba Llobató o, potser, fins i tot, del seu pare, amb unes intencions clares que en realitat se'ns mig escapen. Indubtablement, s'ha de tenir en compte la caritat envers els desvalguts, l'esperança de la salvació de la seva ànima, maneres de fer generals en aquesta mena d'actes. Més amagades ens queden altres raons, importantíssimes, que haurien acabat fent possible aquella acció, tal vegada la voluntat de purgar els fets luctuosos de 957 que havien esquitxat la família. La tria del lloc, la posaríem en relació amb la voluntat de separar-se físicament i espiritualment del gran hospital de l'església urbana i, com intentarem justificar, d'adreçar-lo específicament a uns altres usuaris. No oblidem, tampoc, perquè coneixem prou bé les característiques de l'edifici, que es tractaria d'una petita construcció i, per tant, amb una modesta capacitat, que, per força, només podia tenir un pes complementari dins del marc global de la cura de peregrins, pobres, malalts i desvalguts, atès que com a mínim una altra institució, molt més potent, treballava en la mateixa direcció. Fins aquí, cap problema. Però per què edificar-la *infra muros*? No és un fet extraordinari però sí atípic en el context gironí. Lligats inicialment a conjunts martirials, se cercava la immediatesa per fer-ho tot

7. Inexplicablement, Marquès (1984, p. 19) considerava que aquesta volta era la que cobreix l'entrada del palau i que, certament, relliga, també els dos cossos, però que de cap manera dona a la font monumental de la plaça (dels Lledoners).
8. Totes aquestes qüestions s'analitzen i s'expliquen detalladament en la monografia en preparació sobre el palau episcopal (vegeu la nota 4).

més funcional, i era també una mesura higiènica digna de consideració. Arribats fins aquí, voldríem apuntar una possibilitat que potser ajudaria a explicar, fins a cert punt, la tria del lloc i, de retop, la construcció del nou edifici. Semblaria que, en el fons, s'hauria cercat l'especialització, pensant en peregrins que visitaven Santa Maria per venerar una relíquia d'un enorme prestigi que es conservava a la seu, un fragment de la vera Creu arribat a Girona en un moment indeterminat, però molt possiblement en temps no gaire allunyats. Gràcies a un treball recent (Sureda, 2021, p. 117-155, especialment p. 136-142), sembla ben documentat que el bisbe Arnulf (954-970) hauria obsequiat la catedral gironina amb un conjunt singular de relíquies, entre les quals hi havia estelles del *lignum Crucis*, que hauria aconseguit a Roma, on havia sojornat ben poc abans, l'any 951. La presència a la diòcesi d'aquelles relíquies es confirma plenament quan, en diverses consagracions de temples, s'assenyala la deposició d'un fragment minúscul d'aquella relíquia; per exemple, durant la prelatura del bisbe de Girona Gotmar III (985-994), amb motiu de la consagració de l'església de Sant Pere de Martorell (Maçanet de la Selva) (Sobrequés *et al.*, 2003, doc. núm. 555, p. 488-489). Així doncs, quan Oliba Llobató bastí el seu hospital, és segura l'existència d'aquella excelsa relíquia a la catedral de Santa Maria. Nogensmenys, sospitem que un altre fragment, diferent, ja era a la ciutat des dels darrers anys del segle IX. El bisbe Serfededéu, que fou present a Roma en dues ocasions (892 i 897), on obtingué dues butlles apostòliques, no podia haver aconseguit del Papa un fragment de la vera Creu? És una possibilitat que cal considerar. Tot recordant els exemples una mica més tardans d'Arnulf, de Bernat Tallaferro de Besalú o d'Oliba, bisbe de Vic, constatem que no era extraordinari que els papes obsequessin, sota determinades circumstàncies, fragments d'aquella sagradíssima relíquia que la documentació vaticana posava en relació directa amb la Creu recuperada per l'emperador Heracli a Ctesifont, que era la «inventada» per santa Helena, mare de Constantí (Verzone, 1976, p. 39-54).⁹ Era, no cal insistir-hi, la relíquia més prestigiosa i preuada de la cristiandat. També considerariem, en la tria del lloc, la voluntat palesa de diferenciar-se del gran hospital a la riba dreta del riu Galligants.

9. Així ho trobem narrat a *Epitome chronicorum casinensium* (Muratori (ed.), RISS (*Rerum Italicarum Scriptores*), vol. II, p. 354): «Et ad auream urbem ueniens, partem eiusdem Ligni in monasterio Lateranensi locauit», que manà escriure el papa Esteve II (752-757).

En darrera instància, la *xenodochia* d'Oliba Llobató, en un lloc inhabitual, de dimensions molt reduïdes i lligada exclusivament a donacions familiars, no tingué recorregut. Més endavant, no sabem quan però possiblement ben aviat, aquell petit hospital o bé acabà desapareixent o, més probablement, s'integrà al gran conjunt que s'alçava al burg de Sant Pere, que fou refet i modernitzat a consciència al darrer terç del segle XII. Una de les maneres d'anomenar-lo —Hospital Vell—, quan era un edifici acabat d'estrenar, ens sembla una bona prova que ja existia i que era molt antic. Tots els altres (Mesells, Nou...), sempre a la perifèria urbana, eren molt posteriors, de quan la ciutat tenia altres necessitats en l'àmbit de la caritat envers pobres, malalts, desvalguts i viatgers.

BIBLIOGRAFIA

AMICH, Narcís M.; NOLLA, Josep M. «Caritat a la ciutat tardoantiga i carolíngia de Gerunda: els *xenodochia*». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 52 (2011), p. 95-112.

CANAL, Josep; CANAL, Eduard; NOLLA, Josep M.; SAGRERA, Jordi. *Girona, de Carlemany al feudalisme (785-1057): El trànsit de la ciutat antiga a l'època medieval*. Girona: Ajuntament de Girona, 2003. (Història Urbana de Girona. Reconstrucció Cartogràfica; 5)

— *La forma urbana del call de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona, 2006. (Història Urbana de Girona. Reconstrucció Cartogràfica; 7)

FUERTES, Maribel. «La nau central de l'antic Hospital dels Capellans de Girona: intervenció arqueològica». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 61 (2020): *Actes del VIè Congrés d'Història de Girona: 'Hospitalitas et caritas': hospitals, cases de beneficència i caritat a Girona al llarg de la història: Girona, 22 de març de 2019*, p. 137-160.

FUERTES, Maribel; NOLLA, Josep M. «El primer hospital de Girona. Una proposta raonable d'ubicació». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 65 (en premsa): *VII Congrés d'Història de Girona: La historiografia gironina, avui*.

GIRONELLA, Anna. «Els antics hospitals de Girona: diferències i semblances, segles X-XV». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 61 (2020):

Actes del VIè Congrés d'Història de Girona: 'Hospitalitas et caritas': hospitals, cases de beneficència i caritat a Girona al llarg de la història: Girona, 22 de març de 2019, p. 49-76.

MARQUÈS, Josep M. *Cartoral, dit de Carlemany, del bisbe de Girona* (s. IX-XIV). Barcelona: Fundació Noguera, 1993. (Col·lecció Diplomataris; 1)

MARQUÈS CASANOVAS, Jaume. «Noves dades sobre el palau episcopal de Girona». *Revista de Girona*, núm. 106 (1984), p. 19-24.

MARTÍ, Ramon. *Col·lecció diplomàtica de la seu de Girona (817-1100)*. Barcelona: Fundació Noguera, 1997. (Col·lecció Diplomataris; 13)

NOLLA, Josep M. «La casa urbana unifamiliar a Girona durant l'alta edat mitjana (segles X i XI). Dades documentals i arqueològiques». *Rodis: Journal of Medieval and Post-Medieval Archaeology*, 05 (2022), p. 209-230.

PUIG, Jaume de. «Els inventaris de l'Hospital de la Seu dels anys 1353 i 1362, amb l'inventari de la seva biblioteca». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 61 (2020): *Actes del VIè Congrés d'Història de Girona: 'Hospitalitas et caritas': hospitals, cases de beneficència i caritat a Girona al llarg de la història: Girona, 22 de març de 2019*, p. 161-218.

SALRACH, Josep M. «Miró Bonfill i la solemnitat ripollesa del 977». *Revista de Girona*, núm. 83 (1977), p. 157-168.

SOBREQUÉS, Santiago; RIERA, Sebastià; ROVIRA, Manuel; ORDEIG, Ramon. *Catalunya carolíngia. Vol. V: Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003.

SUREDA, Marc. «Un conjunt de relíquies del segle X a Santa Maria de Ripoll i a Santa Maria de Girona». *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, núm. XXIX (2021), p. 117-155.

VERZONE, P. «La distribuzione dei palazzi imperiali di Roma e di Ravenna e la ristrutturazione del palazzo lateranense nel IX secolo nei rapporti con quello di Costantinopoli». A: *Roma e l'età carolíngia: Atti delle giornate di studio, 3-8 maggio 1976*. Roma: Istituto di Storia dell'Arte dell'Università di Roma, 1976, p. 39-54.

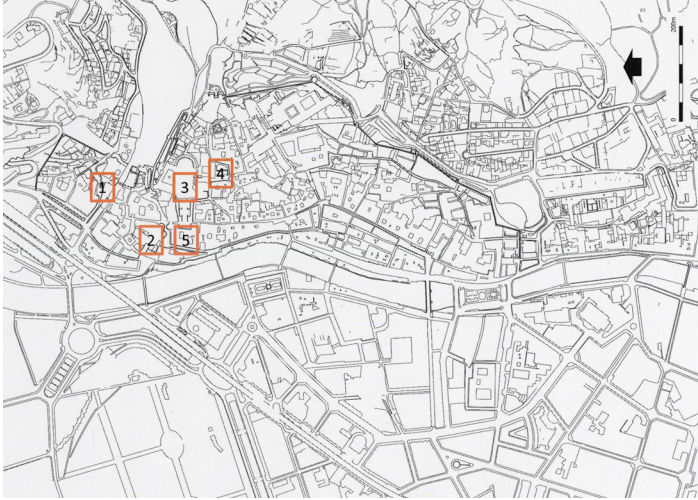

Figura 1.

Planta general de la ciutat de Girona. 1) Hospital Vell o dels Capellans. 2) Església de Sant Feliu. 3) Seu de Santa Maria. 4) Hospital d'Oliba Llobató, al costat septentrional de la plaça dels Lledoners. 5) Sector de Sobreportes. Elaboració pròpia.

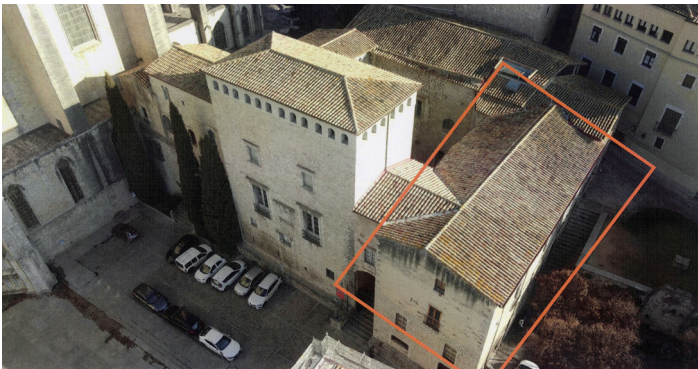

Figura 2.

Vista aèria del cos meridional de l'antic palau episcopal on s'alçava la *xenodochia* que manà fer Oliba Llobató, davant de l'actual plaça dels Lledoners. Fixem-nos en el fort desnivell entre el costat de llevant (a dalt) i el de ponent (a baix) d'aquell espai urbà, tal com posen de manifest l'escala que podem observar obrada contra la façana meridional d'aquell edifici. Fotografia de l'autor.

Figura 3.

Interpretació urbanística del sector de la ciutat on es trobava la *xenodochia* l'any 995. 1) Muralla fundacional, aleshores fora de servei. 2) Palau episcopal. 3) *Curtis* del palau. 4) *Solarium* del mateix conjunt. 5) Carrer est-oest. 6) Cases que l'aridiaca Guitart donà a Santa Maria. 7) Casa de Golfred, levita. 8) Casa de Guifred, sacerdot. 9) Mur d'*opus spicatum* d'un casal. 10) Plaça (ara, dels Lledoners). 11) Pati, orogràficament complicat i de mal aprofitar. 12) *Xenodochia*. Elaboració pròpia.

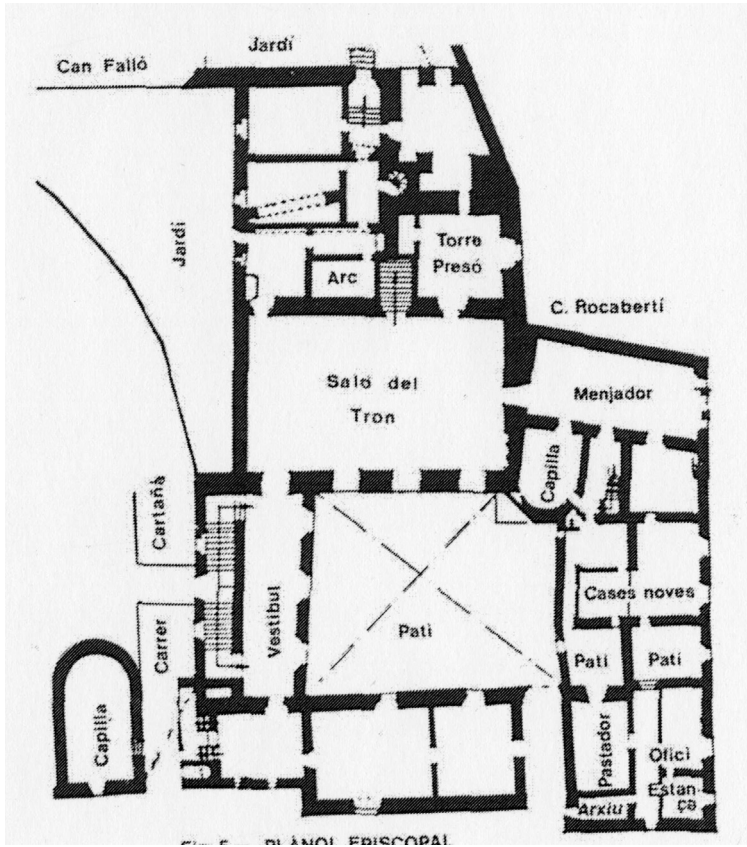

Figura 4.

Planta general del palau episcopal amb el cos meridional, on podem observar dins del requadre la planta de l'edifici que fou de la Pia Almoina fins al 1416. A llevant, el menjador gran, i a tramuntana, la capella del casal, ambdues coses, manades edificar pel bisbe Margarit i Biure (segons Marquès, 1984, p. 23, fig. 5). Elaboració pròpia.